

VĚRNOST V RAKOUSKÉ ARCHITEKTUŘE

Iris Mederová

V rakouské, hluboce zakořeněné katolické tradici je věrnost v hierarchické struktuře vztahu mezi učitelem a žákem myslitelná jen jako vztah učenčíka a mistra. Bez principu architektonické otcovraždy by se však nikdy nezrodila architektonická moderna. U mnoha rakouských architektů se tak zajímavým způsobem propojuje primární věrnost vlastnímu přesvědčení s hlubokým respektem k tradici rakouské moderny. Fidelity in Austrian Architecture / In the deeply rooted Austrian Catholic tradition the term "fidelity" – in the hierarchical structured relationship between teacher and student – is conceivable only as the relationship of an apprentice and a master. However, without the principle of architectural patricide, the architectural modern would have never been born. Thus, in the works of many Austrian architects we notice an interesting relationship of primary fidelity to their own convictions mixed with a deep respect of the Austrian modern tradition.

Kdo by si zadal do internetových vyhledávačů kombinaci slov „věrnost – Rakousko – architektura“, zjistí především opakovaně toto: a) skutečnost, že tyrolský řetězec supermarketů MPREIS je hrdý na věrnost svých zákazníků (za kterou jsou odměňováni „věrnostními akcemi“, momentálně se jedná o soupravu hrnců nabízených za výhodnou cenu), a dále b) informace o dílech architektonického studia POS z vídeňské Maria-Treu-Gasse, které se specializuje na stavby šetrné k životnímu prostředí. Bez dalšího komentáře můžeme ještě doplnit, že a) Tyrolsko může být hrdé i na věrnost firmy MPREIS vůči náročné architektuře a b) v Maria-Treu-Gasse se nenachází jenom kancelář studia POS, ale od ní na dohled stojí i nejpozoruhodnější vídeňský barokní kostel, piaristický chrám Panny Marie Věrné – Kirche Maria Treu. Stavba zahájena roku 1716 podle návrhů Johanna Lucase von Hildebrandta získala roku 1752 svou okázalou kupoli, sedící přímo na klenbě bez tamburu, která vznikla díky architektonické nevěrnosti mladého Kiliána Ignáce Dientzenhofera vůči staršímu Hildebrandtovi.

ODKAZ CLEMENSE HOLZMEISTERA

A tím se ocitáme přímo u samého principu architektonické otcovraždy, bez něž by se nezrodila architektonická moderna. Skoro přesně dvě stě let po vzniku chrámu Maria Treu vyhloubila propast mezi generacemi další církevní stavba. Roku 1953 poprosil farář kongregace Misionářů Nejdraží Krve v salcburské čtvrti Parsch o návrh chrámu Páně tyrolského architekta Clemense Holzmeistera. Holzmeister za-

kázku dále předal mladým architektům Friedrichu Kurrentovi, Johannesi Spaltovi a Wilhelmu Holzbauerovi z Arbeitsgruppe 4. Když prezentovali vzniklý návrh svému učiteli, Holzmeisterova reakce na uvažovanou kostelní bránu z betonu byla zdrcující: „Pokud to uděláte, nejste už Holzmeisterovými žáky!“ Kurrent, Spalt a Holzbauer stavbu kostela s betonovou bránou, inspirovanou Oskarem Kokoschkou, přesto realizovali. Všichni tři architekti později prosluli – každý svým způsobem – jako veličiny rakouské poválečné moderny. Holzmeister šok přežil a architektům navzdory výhrůžkám nebyl statut jeho žáků odepřen.

ODKAZ CARLA KÖNIGA

Holzmeisterovo pobouření lze alespoň zčásti vysvětlit rakouskou hluboce zakořeněnou katolickou tradicí, v jejímž rámci je věrnost v hierarchické struktuře vztahu mezi učitelem a žákem myslitelná jen jako vztah učenčíka a mistra. Naopak zjevnou skepsí vůči všem dogmatům se vyznačoval ten směr vídeňské moderny, který byl spojován s liberální židovskou buržoazií. Podobně byla nevěrnost vůči jim zprostředkované konzervativní architektonické doktríně nutným předpokladem moderny Josefa Franka a Oskara Strnada. Jejich učitel na vídeňské Technické vysoké škole, stoupenec pozdního historismu Carl König, svým žákům údajně zakazoval návštěvy soukromé stavební školy Adolfa Loose vyhláškou vyvěšenou v prostorách Techniky.¹ I kdyby tomu tak skutečně bylo, byl zákaz Königovými žáky každopádně ignorován. Zejména bojovný Josef Frank se po celý svůj život zapřutě vzpíral každému dogmatu a s oblibou seděl na více židlích. V konzervativním rakouském prostředí platil za pravověrného modernistu, ale i v kruzích Německého werkbundu,² jež on sám považoval za strážce vkusu, byl považován spíše za provokatéra. Tím vším zůstával věrný především sám sobě, ve své vlastní nekonekventnosti.

V této až do současnosti směřující řadě neortodoxních rakouských architektů, kteří nedůvěřují dogmatům a jejichž věrnost spočívá v jejich vlastní architektonické neúplatnosti, stojí v generacích po Frankovi již zmínění Johannes

1 Peter Lorenz / supermarket MPREIS v Niederndorfu, 2005 / foto: Thomas Jantscher

2 Johannes Spalt (vlevo) a Friedrich Kurrent, 1957 / foto: Otto Sauseng, z archivu Friedricha Kurrenta

3 Josef Frank, asi polovina třicátých let 20. století / foto: Svenskt Tenn